

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va est Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Articolii nefrancate nu se voru
primi decatu numai de la corespun-
dinti regulari ai „Federatiunii“
Articolii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . . 15 fl.

Pentru Roman'i a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschis
20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

Independinti'a constitutiunale a Transilvaniei *).

III.

Mai spunu ungruii, ca ei nu potu se se lapede de aceste drepturi istorice, pentru ca ei, fara Slavi si fara Romani, de abie sunt 4—5 milioane cari nu potu forma o natiune mare, asiè dara cauta se se intinda ca se nu piera, si ca nu cum-va prin stingerea lorumanitatea si libertatea se sufere.

Èta cum vorbescu ungruii! Vedi Kossuth, Klapka, Széchenyi, Wesselenyi, Szemere, Eötvös, Zay si toti ceialalti aristocrati ungresci, carii pretindu a fi democrati.

Tote argumentele strategice ce aducu ungruii spre a areta necesitatea ce simtu ei de a ave Transilvani'a, le-ar' potè intorce unu Romanu in contr'a lor, si ar' potè adauge ca periferi'a nu e sigura fara centru, ca siesurile romane de tote partile nu potu exista fara cetatea cea naturale a Carpatiloru transilvani. Ce se tiene de drepturile istorice cele vagabunde a le Unguriloru, acele-si cadu d'inaintea drepturiloru celoru cu multu mai vechie a le Romaniloru a supr'a acestui pamentu. Intru adeveru, ore unde incepe si unde finesce faimosulu vostru dreptu istoricu? Incepe de la sosirea vostra d'in Asi'a pre acestu pamentu? Inse dreptulu vostru de atunci ce alta era de catu dreptulu *rapitorulu*? Au dora incepe de la ducele Arpadu si regele Stefanu cari au cuceritu tier'a? Inse pre urmatorii acestor'a inca la supusu Ferdinandu I. Asiè dara de la legaturile ce ati inchiaiatu cu Ferdinandu I, si urmatorii lui pana la Ferdinandu V, incepe dreptulu vostru istoricu? Inse aceste legature voi singuri le ati ruptu bucati in anulu 1849 la Debritinu; si preste putieniu ati fostu cuceriti: asta-di cum mai poteti provoca la ele afectandu legalitate? La acele legaturi mai curendu ar' potè se provoce Slavii si Romanii, cari au remasu fideli, dara nu voi cari ati rebellatu in contr'a lor. Èta consecintiele la cari vescote dreptulu vostru istoricu: consecinti'a finale adeca este dreptulu de cucerintia alu Austriei. Lasati-ve dara de a mai provoca la dreptulu puterei brutale celei atatu de schimbatorie: la drepturi radimate numai pre literele morte a le legiloru scrise in tempuri de violentia, de barbaria. Cautati aiurea fundamentulu drepturiloru voastre. Dreptulu istoricu si-are fara indoielea legitimitatea sa, si va ave totdeun'a inse nu in intielesulu ungrescu. Adeveratulu dreptu istoricu este desvoltarea firesca a unui poporu in cursulu temporiloru. Èta adeverat'a idea a dreptulu istoricu. In stadiulu de fatia alu desvoltarei poporeloru europene, adeveratulu dreptu istoricu este dreptulu natiunalu: dreptulu unitatii si nedependintiei natiunali fara asuprirea altoru natiuni. Èta dreptulu a carui realizare face istori'a civilizatii moderne in Itali'a, in Germani'a, si tota Europ'a, cu deosebire in partea ei de Resaritu. Natiunalitate, vointi'a seu principiiulu majoritatii: èta principiele reconstruierii moderne a poporeloru Europei. Fatia cu acestu dreptu natiunalu, care-lu invoca Romanii si tote natiunile asuprite, cade cu rusine dreptulu celu selbaticu alu temporiloru barbare care Ungurii lu-numescu dreptu istoricu si la care provoca ei si asta-di d'in mucedulu lor *Verböczi, Aprobate*, s. a. in catu ti s'ar' parè ca eri au sositu d'in Asi'a, era nu inainte cu o mie de ani, de candu s'au stabilitu in Europ'a si de candu ar' fi avutu tempu a invetià ce insemeza dreptu si civilizate. Minunatu poporu! Chiaru si in catenele servitutii, in care se afla legati ei singuri, in locu de a apela la compatimire, la ajutoriu: ei d'in contra, amenintia nu numai pre cei ce suferu impreuna cu d'insii, dara pana si pre alte popore libere, cari de sute de ani nu se mai gasescu in neci unu contractu cu Ungurii, precum sunt: Serbii, Bulgarii, Romanii d'in cele doue principate. Ei pretindu a ave neaperata trebuintia de Transilvani'a ca de unu punctu strategicu d'in care se pota domina cele doue principate romane cari, daca le-ai crede lor, aru fi parti ale coronei lor, desfacute de acest'a numai prin nedreptatea temporiloru.

Asemenea pretensiuni si calculi strategici, facuti de unu poporu care dupa originea si natur'a sa este

esentialminte cuceritoriu, pentru tota intemplantia merita luare a minte.

Intru adeveru, daca deschidemu istori'a, vedemu ca, catu tempu a statutu independinti'a Ungariei si a Transilvaniei, Romanii d'in cele doue principate au fostu in necontentite resbele cu Craii si Principii cei sumeti si neodihniti ai acestoru tiere. Romanii fure mai norociti: ei si-aperara cu sucesu independinti'a, precum a supr'a Poloniloru, de asemenea si a supr'a Unguriloru. Inse cauta se ne aducemu a minte ca Moldov'a atunci era domna a Besarabiei si a Bucovinei, si ca ambele principate spre a fi mai sigure d'in partea Crailoru ungresci, se ingrigiau de tempurulu nu numai de a stapani ele strimtorile Transilvaniei care asta-di sunt ocupate, dara se mai asigurau si de cate unu punctu strategicu in chiaru sinulu Transilvaniei: Fagarasiulu si Omlasiulu mai totu-de-un'a erau a le Domniloru tierei Romanesci; Bistriti'a, Ciceulu, Cetatea-de-Balta, ale Moldovei. Daca Domnii Romani nu aru fi avutu Bucovin'a cea tare; daca nu posedea acele cetati in launtrulu Transilvaniei; daca marginile carpatice de atunci ale Principatelor nu domina pasurile Transilvaniei; si daca, in fine, la casu de resbelu cu Ungurii, nu aru fi potutu recurge la Poloni, cari asta-di nu mai exista, seu la Turci, cari asta-di tragu de morte, apoi Craii ungresci pote ca aru fi fostu mai norociti in intreprinderile lor cele cuceritorie a supr'a Romaniloru. Pusetiunea politica si geografica de asta-di a Principatelor, intru adeveru, s'ar' parè ca cu dreptu cuventu pote amagi fantasi'a cea aprinsa a Unguriloru in planurile lor cele estravagante, numai catu Ungurii uita totu-si, ca Carlu Robertu d'in launtrulu Romaniei, si Mateiu Corvinulu d'in launtrulu Moldaviei au fostu alungati, si unulu si altulu cu rusine, si unulu si altulu fara ajutoriu strainu. Dara, cu deosebire, ore candu voru invetià Ungurii, ca asta-di in Europ'a nu mai domnesce singuru dreptulu pumnului, ci, precum am insemnatu mai susu, dreptulu natiunalu, vointi'a natiunale, in puterea carei-a fia-care natiune e domna sortiloru sale: dreptu, care incepè a-lu respecta asta-di si a-lu proclamà d'intru inaltimea tronuriloru nu numai Imperatulu Napoleonu, dara si insu-si Imperatulu Fr. Iosifu! cu catu mai vertosu s'ar' cuveni, ca natiunile se se respecteze intre sine imprumutatu!

Naiva este pretensiunea Unguriloru ca se ne facemu toti Unguri, pentru ca almintre ei nu aru potè forma o mare natiune! Ce se le facemu noi, daca ei suntu atatu de putni la numeru, seu daca nu sentu in sine insi-si destula putere de vietia. Candu natiunile conlocutorie, si cu deosebire Romanii pretindu respectarea unitatii si independintiei lor natiunale, atunci Ungurii ne declama a supr'a Germanismulu si Panslavismulu, adeca voru se ne sparie cu unu periclu ce ne-ar' amenintia in viitoriu, daca asta-di nu ne-amu face Unguri. Am vorbitu alta-data despre chimer'a Panslavismulu (vedi Istor. Roman. d'in Dac. Super. de A. Papiu Ilarianu, Vol. II, pag. VIII—CXIV.), inse chiaru daca acestu periclu ar' fi realu si aprobe, apoi ce deosebire ar' fi intre a ne face Unguri, Slavoni seu Nemti? E curiosu argumentulu: fa-te Unguru ca de nu, vei fi Slavu seu Nemtiu. Ce alta insemeza acestu curiosu ratiunamentu de catu ca Romanii de frica nu cum-va se-i inghita candu-va chimer'a Panslavismulu, se se grabesca a se face Unguri, adeca de o frica inchipuita se ne omorimu de vii ca desperati. Inse Romanii nu ducu nici o frica de Slavii colocutori: acesti-a sunt asupriti ca-si noi. Intru adeveru, ce alta pretindu Croatii si bietii Slovaci de catu libertate natiunale? noi nu potemu se nu simpatismu cu aceste natiuni asuprite, amenintiate totu de acele-si periclu ca noi.

Ungurii d'icu, ca daca ar' remane Transilvani'a si in viitoriu ca pana acuma, separata de Ungari'a, apoi putienii unguri ce suntu in Transilvani'a, ar' peri cu tempulu in midiloculu elementulu romanu. Frica acest'a a unguriloru ca mai tote ideile si lucrurile lor, e o frica inchipuita. Romanii multumita ceriului, suntu destulu de numerosi, nu simtu nici de cum necesitatea de a face Romanii „si d'in petri“, cum voru Ungurii: Romanii nu au trebuintia de a se immulti cu Unguri si Sasi. Remnia Ungurii Unguri, Sasi Sasi, dara remana si Romanii Romani. Romanii nu voru se nimicesca pre nimene; Romanii

tienu la independinti'a tierei lor, si la o astfelu de organizare a ei, care se respecte si drepturile natiunale si cele politice si civile ale fia-carui cetatianu, pre temeulu celei mai depline egalitati. Daca si cu o astfelu de constitutiune ar' peri Ungurii, atunci e semnu ca nu mai au putere de vietia in sine. Romanii d'in parte-le, sciu fi drepti si generosi si cãtra minoritate: Romanii nici odata n'au doveditu spiretu de cuceritori.

Mai d'icu Ungurii, ca a parasi Transilvani'a si a recunoste natiunalitatea Romaniloru, insemeza a dà Turcului acesta tiere. Eu inse n'am auditu de nici unu Nemtiu d'in Elveti'a care se doresca Unirea cu Germani'a; de nici unu Francesu d'in Elveti'a care se doresca Unirea cu Franci'a: si de nici unu Italianu d'in acesta tiere a libertatii, care se cera incorporarea cu Itali'a.

Constituesca-se si Transilvani'a intro adeverata Elvetia. Acesta n'ar' potè se nu multumesca pe toti. Credinti'a cãtra patria si principele seu a fostu si va fi totu-de-un'a virtutea ardelenului.

Inse, nu constitutiuni Elvetiane voescu Ungurii, ci *suprematia* Unguresca; pentru ca ei inca n'au studiatu bine istori'a lor propria, ca se se convinga odata, ca asemenea incercari de suprematie totu-de-un'a au avutu cele mai funeste urmari. Èta doue trei exemple: Pre la 1514, Ungurii, dupace au friptu de viu pre Dozsa, amicul tieraniloru, si dupace injugara pre Romani si pre Slavi in jugulu sierbitutii perpetue, i chiamare ca se aperse independinti'a tierei asupra Turciloru si asupra Nemtiloru. Se intielege, ca acei-a dupa ne mai auditele barbarie, ce suferisera d'in partea Unguriloru, nu mai avura placerea a-si versa sangele pentru sustinerea si intarirea drepturiloru acelei aristocratie selbaticie, si Ungari'a se sfasià de Turci si de nemti. In seculu 16, 17, se formase planulu de a scutura jugulu turcescu. Spre a ajunge acestu scopu, intre altii, Sigismundu Batori, celu mai ticalosu intre principii, propune domniloru Romani, ascultati! lui **Michaiu Vitezulu**, ca mai antaiu se se supuna lui, lui Batori, apoi se se lupte in contr'a Turciloru. La 1848, ati incercatu se scaturati jugulu nemtiescu, dara totu-de-odata se prefaceti Croatii, Transilvani'a s. cl. in tiere ungresca, si pre Romani si Slavi in Unguri. Ce au urmatu, e lucru cunoscutu. Dupa atate fatale esperintie ce ati facutu, cine ar' fi creditu ca voi, Ungurii, aveti se urmati si asta-di totu ca in trecutu.

Dieta Ungariei.

Siedinti'a casei reprezentantiloru, tienu in 26 noemvre.

Presiedinte Szentiványi; notariu Csengery. D'in partea guvernului: c. Andrassy, Lónyay, c. Festetics, b. Eötvös.

Dupa autenticarea protocolulu siedintiei trecute, se pune sub discussiune budgetulu ministeriului de finantie.

Kautz cetesce raportulu comisiunei centrale relativu la budgetulu ministeriului de finantie.

Ales. Nikolics face cate-va observatiuni contr'a modulu pertratarii. Budgetulu ministeriului de finantie s'a distribuitu numai eri intre membrii camerei, contine 300 pagine, cari cea mai mare parte sunt d'in numeri. Orice omu nepreocupatu va potè vedè, ca a fostu imposibile ca cine-va se treca cu atentiune preste pusetiunile importante a le budgetulu d'in cestiune. Vorbitoriulu crede ca una asemenea pertratate nu este decatu indemnitate intr'o alta forma. Tempulu e cu multu mai scurtu, decatu ca camer'a se pota face ce-va in acestu objectu; doresce, ca camer'a se dispuna pentru presintarea la tempulu seu a budgetulu, ca-ci almintre dreptulu celu mai importantu alu camerei, dreptulu budgetulu, ar' deveni ilusoriu.

Dupa cate-va intrevorbiri, presiedintele dechiaru, ca acestu modu alu pertratarii budgetulu nu va ave neci una consecintia pentru viitoriu.

Notariulu cetesce rubric'a intrega a budgetulu relativa la directiunea centrale, care o insemnamu precum urmeza:

Recerintie:

Directiunea centrale 667,000

*) A se vedè nr. 161, 162, 163, 164 si 165.

